

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR****ERSAN NAZLIER BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası	: 2015/19917
Karar Tarihi	: 3/6/2020
Başkan	: Hasan Tahsin GÖKCAN
Üyeler	: Burhan ÜSTÜN Hicabi DURSUN Muammer TOPAL Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Raportör	: Sinan ARMAĞAN
Başvurucu	: Ersan NAZLIER
Vekili	: Av. Mehdi ÖZDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tek kolu olmayan ve ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûm olan başvuruçunun tutulduğu ceza infaz kurumunda yerine getiremediği öz bakım ihtiyaçlarını kendi başına yapmak zorunda kalması nedeniyle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 18/12/2015 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Başvurucu 18/1/2016 tarihinde Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 73. maddesi uyarınca tedbiren infaz koşullarının iyileştirilmesini talep etmiştir.
5. Komisyonunca 2/5/2016 tarihinde başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.
6. Birinci Bölüm tarafından 7/6/2016 tarihinde tedbir talebi kabul edilerek başvuruçunun sağlık durumuna ve fiziksel özelliklerine uygun koşullarda cezanın infaz edilmesi konusunda gerekli tedbirlerin alınmasına karar verilmiştir.
7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.
8. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Genel Bilgiler

9. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

10. Başvurucunun (kapatılan) Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesinin 12/3/2013 tarihli kararıyla devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma, kasten öldürme, 10/7/1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun'a muhalefet etme, resmî belgede sahtecilik suçlarından iki kez ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile ayrıca toplamda 10 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiş; verilen karar temyiz edilmesi sonucunda 18/3/2014 tarihinde kesinleşmiştir. Başvurucu hakkında düzenlenen müddetnameden başvurusunun 8/6/2006 tarihinden itibaren ceza infaz kurumunda bulunduğu anlaşılmaktadır.

11. Başvurucu, güvenlik güçleri tarafından yakalanmadan önce yakınında patlayan bir patlayıcı madde nedeniyle sağ kolunu dirsek seviyesinden kaybetmiştir.

12. Başvurucu, cezasını Diyarbakır D Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda infaz etmekte iken 18/2/2015 tarihinde Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına (Savcılık) müracaat ederek tek kişilik odada cezasının infaz edilmesinin fiziksel durumu itibarıyla mümkün olmadığını, infazın iyileştirilmesi gerektiğini belirterek bu durumun sağlık kurulu raporuyla tespit edilmesini talep etmiştir.

13. Sevk edildiği Diyarbakır Eğitim ve Araştırma Hastanesinin 24/3/2015 tarihli raporunda başvurusunun *"günlük aktivitelerini yerine getirirken (giyinme, yıkanma vs.) yardıma ihtiyacı olduğu ve tüm ihtiyaçlarını tek başına karşılayamayacağı"* tespitine yer verilmiştir.

14. Başvurucu tarafından 7/7/2015 tarihinde söz konusu sağlık kurulu raporu da sunularak Savcılıktan yeniden infazın iyileştirilmesi talebinde bulunulmuştur.

15. Başvurucu bu kez Gazi Yaşargil Eğitim ve Araştırma Hastanesine sevk edilmiştir. Söz konusu Hastanenin 10/9/2015 tarihli raporuyla başvurusunun -tek başına ihtiyacını gideremediğinden- tek başına ve tek kişilik odada kalamayacağı değerlendirilmiştir.

16. Başvurucu 4/9/2015 tarihinde infaz koşullarının iyileştirilmesi talebini yinelemiştir. Savcılığın 8/9/2015 tarihli yazısıyla infaz edilen cezanın hükmünü veren Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesinden başvurusunun talebinin değerlendirilmesi istenmiştir. Söz konusu Mahkeme tarafından yapılan 10/9/2015 tarihli değerlendirme sonucunda -talebin 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 16. maddesi kapsamında cezanın infazının geri bırakılması kapsamında kaldığı ve bu konuda ilgili Cumhuriyet Başsavcılığının görevli olduğu gerekçesiyle- karar verilmesine yer olmadığına hükmedilmiştir.

17. Savcılık 13/10/2015 tarihli yazısıyla başvurusunun infazın iyileştirilmesi talebi konusunda karar verilmesini Diyarbakır İnfaz Hâkimliğinden (Hâkimlik) istemiştir. Hâkimlik 14/10/2015 tarihli kararıyla başvurusunun talebinin mahkeme kararının değiştirilmesi

niteliğinde olduğunu ancak bu konuda yetkili ve görevli olmadığını belirterek talebi reddetmiştir.

18. Hâkimliğin kararını itiraz üzerine inceleyen Diyarbakır 2. Ağır Ceza Mahkemesi, infazın ertelenmesine ilişkin kanuni düzenlemeye atıf yaparak başvurunun talebi konusunda Savcılığın yetkili olduğu gerekçesiyle itirazı reddetmiş ve karar verilmek üzere Savcılığa gönderilmesi için dosyanın Hâkimliğe iadesine 5/11/2015 tarihinde kesin olarak karar vermiştir.

19. Savcılık 16/11/2015 tarihinde başvurunun infaz koşullarının iyileştirilmesi konusundaki talebini reddetmiştir. Verilen kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...infaz erteleme talebine konu ilamın incelenmesinde 'hükümlünün cezasının infazına hiçbir surette ara verilmediği, hükümlü hakkında uygulanacak tüm sağlık tedbirleri, tıbbi tetkik ve zorunluluklar hariç ceza infaz kurumlarında, mümkün olmadığı takdirde tam teşekküllü Devlet ya da üniversite hastanelerinin tek kişilik ve yüksek güvenlikli mahkum koşullarında uygulanır.' denilmekte, hakkında yasal olanak bulunmadığı anlaşılmakta talebinin REDDİNE..."

20. Karar başvuru vekiline 18/11/2015 tarihinde elden tebliğ edilmiştir.

21. Başvuru 18/12/2015 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Cezanın İnfazına İlişkin Süreç ve Tutulmaya İlişkin Belgeler

22. Diyarbakır D Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünün 3/6/2016 tarihli yazısına göre başvuru, Kurumda tutulduğu süre içinde tek kişilik odalarda barındırılmış, güvenlik nedeniyle Bakanlığın emrine istinaden 18/2/2016 tarihinde Silivri Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna gönderilmiştir. İlgili yazıda bitişik hâldeki üç tek kişilik odanın birinde tutulan başvurunun havalandırmaya yanında kalan bir kişi nezaretinde çıkarıldığı ve bu kişinin başvurunun ihtiyaçlarını karşıladığı belirtilmiştir. Başvurunun odasında tuvalet ve banyo bulunmakta, ayrıca odaya sabah ve akşam sıcak su verilmektedir.

23. Silivri Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünün 3/6/2016 tarihli Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne hitaben yazdığı yazısına göre başvuru, Kurumda tutulmaya başlandığı 19/2/2016 tarihinden itibaren tek kişilik odada barındırılmış; sağlık sorunlarını gerekçe göstererek Cumhuriyet Başsavcılığında, İnfaz Hâkimliğinden veya kendilerinden herhangi bir talepte bulunmamıştır. Metris R Tipi Ceza İnfaz Kurumuna sevkinin uygun olup olmayacağına ilişkin resen başlatılan süreçte başvuru, Silivri Ceza İnfaz Kurumu Devlet Hastanesinden sağlık kurulu raporu alınması için 3/5/2016 tarihli randevusuna kendi isteğiyle gitmek istememiş; Kurum tarafından 21/6/2016 tarihi için ikinci kez randevu alınmıştır. Söz konusu yazıda başvurunun kişisel ihtiyaçlarını gideremediği için İnfaz Kurumu idaresinden herhangi bir talepte bulunmadığı, ayrıca başvurunun tutulduğu odada banyo, tuvalet ve mutfak bulunduğu, odanın büyüklüğünün 22,5 m² olduğu belirtilmiştir.

24. Silivri Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünün Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığına yazdığı 7/3/2019 tarihli yazıda başvurunun giriş işlemlerinin ardından B Blok 2. koridor 12 numaralı üç kişilik odaya tek kişi olarak yerleştirildiği, 9/3/2016 tarihinde

üç kişilik farklı bir odaya, aynı suç türünden tutuklu bulunan başka bir kişiyle, 26/4/2016 tarihinde ise başka bir üç kişilik odaya iki kişiyle konulduğu belirtilmiştir. Başvurucunun son tutulduğu odaya G.O. isimli bir hükümlünün -kendi talebi doğrultusunda- başvurucuya yaşamsal özel ihtiyaçlarını karşılamaya yardımcı olması için yerleştirildiği, ayrıca odada bulunan tuvaletin klozete çevrildiği, banyo ve klozete tutunma demirleri monte edildiği vurgulanmıştır. İlgili yazıda hayatını tek başına idame ettiremeyenler için İnfaz Kurumunda özel oda bulunmadığı söylenmektedir. Yazıya göre İnfaz Kurumu bünyesinde görev yapan İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığı 7/6/2016 tarihinde Anayasa Mahkemesinin tedbir kararı uyarınca başvurucunun kaldığı odanın fiziki yapısının, tuvalet, banyo vb. alanların sağlık durumuna göre yeniden gözden geçirilmesine, kişisel ihtiyaçlarının giderilmesi için yanına başka bir mahkûmun verilmesine karar vermiştir.

25. Silivri Kapalı Ceza İnfaz Kurumunun 6/3/2016 ve 7/3/2019 tarihli yazılarında başvurucunun tutulma koşullarına ilişkin bilgilerin birbiriyle uyumlu olmadığı görüldüğünden durumun netleştirilmesi için Anayasa Mahkemesince İnfaz Kurumuna yeniden yazı yazılmıştır. Silivri Kapalı Ceza İnfaz Kurumunun 17/12/2019 tarihli cevap yazısında; başvurucunun giriş işlemlerinin yapılmasının ardından doğrudan B Blok 2. koridor 12 numaralı üç kişilik odaya tek kişi olarak yerleştirildiği, daha sonra Diyarbakır Eğitim ve Araştırma ve Gazi Yaşargil Eğitim Araştırma Hastanelerinin raporları gözönünde bulundurularak 9/3/2016 tarihinde hükümlü S.A. ile beraber B Blok 2. koridor 14 numaralı üç kişilik odada iki kişi olarak tutulduğu belirtilmiştir. İlgili yazıya göre Ceza İnfaz Kurumunun B Blok kısmına toplu hükümlü/tutuklu sevki planlandığından başvuru, üç kişilik C Blok 3. koridor 24 numaralı odaya 26/4/2016 tarihinde tek kişi olarak konulmuştur. Bu odada bulunduğu süre içinde 26/4/2016 ile 3/6/2016 tarihleri arasında tek kişi, 3/6/2016 ile 22/7/2016 tarihleri arasında Anayasa Mahkemesinin 7/6/2016 tarihli tedbir kararına istinaden İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığının 2016/1238 sayılı kararı gereğince hükümlü G.O. ile beraber iki kişi, 22/7/2016 ile 4/8/2016 tarihleri arasında hükümlü M.A. ile beraber yine iki kişi olarak barındırılmıştır. Ayrıca yazıda yaşamsal özel ihtiyaçlarını karşılamaya yardımcı olabilmesi için hükümlü G.O.nun başvurucunun kendi talebi doğrultusunda yanına verildiği, banyo ve tuvaletin fiziksel durumunda iyileştirmeye gidildiği, bu kapsamda odada bulunan tuvaletin klozete çevrilip banyo ve tuvalete tutunma demirleri monte edildiği söylenmiştir. Başvurucu güvenlik nedeniyle 4/8/2016 tarihinde Silivri 5 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna sevk edilmiştir.

26. Silivri 5 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünün 7/3/2019 tarihli yazısında başvurucunun Bakanlık emrine istinaden 4/8/2016 tarihinde Silivri Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden kendi Kurumlarına nakledildiği, ilk girişten itibaren aynı suç grubundaki hükümlülerle birlikte tutulduğu, sevk edildiği 21/1/2017 tarihine kadar dört farklı odada barındırıldığı, 10/1/2017 tarihinde konulduğu son odasında tutunma aparatı olan klozet bulunduğu belirtilmiştir. Söz konusu Kurum bünyesinde görev yapan İdare ve Gözlem Kurulunun 7/6/2016 tarihli kararıyla (Söz konusu kararın 4/8/2016 tarihli olduğu görülmektedir.) başvurucunun Anayasa Mahkemesinin 7/6/2016 tarihli tedbir kararı uyarınca F Blok 3. koridor F-7 numaralı (Silivri 5 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünde konulduğu ilk oda) odaya yerleştirilmesine karar verilmiştir.

27. Maltepe 2 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünün İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığına hitaben yazdığı 7/3/2019 tarihli yazıda başvurucunun 21/1/2017 tarihinde Silivri 5 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan kapasite aşımı nedeniyle Kurumlarına nakledildiği, 2/4/2018 tarihinde resen Maltepe 1 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna naklinin yapıldığı belirtilmiştir. Yazıda ayrıca başvurucunun tutulduğu

süre içinde aynı suç türünden tutuklu/hükümlüler ile birlikte üç ayrı odada barındırıldığı, öz bakımı ve günlük ihtiyaçlarını yerine getirmekte zorlanması nedeniyle tek başına ayrı bir odada tutulmadığı belirtilmiştir. Tek başına hayatını idame ettiremeyenler için Kurumda özel oda bulunmadığı da vurgulanmıştır.

28. Maltepe 1 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünün 7/3/2019 tarihli Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne hitaben yazdığı yazıda başvurusunun 21/1/2017 ile 2/4/2018 tarihlerinde Maltepe 2 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda tutulduğu, daha sonra kendi kurumlarına nakledildiği ifade edilmiştir. Söz konusu yazıda başvurusunun tutulmasına ilişkin şu hususlara değinilmiştir:

"...Ersan NAZLIER 2/4/2018 günü Maltepe 2 Nolu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan kurumumuza nakil gelmiş ve geldiği günden beri C-14 PKK Terör örgütü mensuplarının barındırıldığı koğuştta 28 kişilik terör örgütü hükümlüleri bulundurulduğu koğuştta kalmaktadır.

...

Ersan NAZLIER kurumumuzda kaldığı süreler içerisinde bedensel engelli olduğuna dair öz bakımı ve günlük ihtiyaçları konusunda herhangi bir talebi olmamış ve ayrıca adli mercilere de talepte bulunmamış ancak kurumumuz tarafından kendisinin engelli olduğundan koğuşt ortamına verilmiş ve her zaman hastane-revir tedavi işlemleri için sevkleri sağlanmıştır.

Kalıcı bedensel engeli nedeniyle hayatını tek başına idame ettiremeyen ve ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükümlü olanlar için hasta koğuştlarımız bulunmakta ayrıca bedensel engeli olan ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükümlüler sağlık nedeniyle koğuştlarda barındırılmakta ve idare gözlem kurulu kararı alınıp, doktor raporu alınarak koğuştlarda barındırma işlemleri yapılmaktadır. Şuan itibariyle engelli hükümlü-tutuklulardan bu konuyla ilgili herhangi bir sıkıntı yaşanmadığına dair talep ya da şikayet gelmemiştir. Buldukları koğuştlarda insan onuruna yaşayabilecekleri ortam sağlanmakta, her koğuştta yıkanmalar; adına 24 saat sıcak su, acil çağrı butonları, temiz yaşanabilecek bir ortam, hükümlü Ersan NAZLIER ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükümlü olmasına rağmen mevsimsel durumlara göre 08:00-19:00 arası diğer hükümlüler gibi havalandırma yararlanmakta olmakla beraber barındırıldığı koğuştta gerektiği kadar hamyu, tuvalet ve TV bulunmaktadır."

29. Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün İnsan Hakları Daire Başkanlığına hitaben yazdığı 13/3/2019 tarihli yazıda başvurusunun tutulduğu ceza infaz kurumlarından bahsedilmiş, ayrıca tutulma sırasında öz bakımı ve günlük ihtiyaçları konusunda adli makamlardan veya infaz kurumlarından herhangi bir talebinin olmadığı belirtilmiştir. Yazıda; ceza infaz kurumu koşullarında hayatını tek başına idame ettiremeyeceği gözlemlenen hükümlülerin 5275 sayılı Kanun'un 16. maddesi uyarınca ceza tehir işlemlerinin resen başlatıldığı, tehiri uygun görülmeyenlerin sürekli gözlemlendiği, hastalığın ilerlemesi ve sağlık durumunun bozulması durumunda yeniden bu işlemlere başlandığı ifade edilmiştir. Söz konusu yazıda mevcut sağlık durumu nedeniyle öz bakımını yerine getiremeyen tüm hükümlü/tutukluların ihtiyaçlarını hasta bakıcıların yerine getirdiği, görevli hekimler ve sağlık personeli tarafından muayene ve tedavilerinin yapıldığı, sağlık kurulu raporuyla bir başkasının yardımına muhtaç olacak derecede ağır rahatsızlığı olduğunun tespit edildiği hâllerde rehabilitasyon tipi ceza infaz kurumlarına nakil işleminin yapıldığı ifade edilmiştir.

30. Başvurucunun 11/10/2016 ve 25/10/2016 tarihli iki ayrı dilekçeyle rahatsızlığı sebebiyle hastaneye sevk edilmek istemediğini Silivri Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğüne ilettiği görülmüştür.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

31. 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun "İnfaz hâkimliklerinin görevleri" kenar başlıklı 4. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"İnfaz hakimliklerinin görevleri şunlardır :

1. Hükümlü ve tutukluların ceza infaz kurumları ve tutukevlerine kabul edilmeleri, yerleştirmeleri, barındırılmaları, ısıtılmaları ve giydirmeleri, beslenmeleri, temizliklerinin sağlanması, bedensel ve ruhsal sağlıklarının korunması amacıyla muayene ve tedavilerinin yaptırılması, dışarıyla ilişkileri, çalıştırılmaları gibi işlem veya faaliyetlere ilişkin şikayetleri incelemek ve karara bağlanak.

..."

32. 5275 sayılı Kanun'un "Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının infazı" kenar başlıklı 25. maddesi şöyledir:

"(1) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının infazı rejimine ait esaslar aşağıda gösterilmiştir:

a) Hükümlü, tek kişilik odada barındırılır.

b) Hükümlüye, günde bir saat açık havaya çıkma ve spor yapma hakkı tanınır.

c) Risk ve güvenlik gerekleri ile iyileştirme ve eğitim çalışmalarında gösterdiği gayret ve iyi hâle göre; hükümlünün, açık havaya çıkma ve spor yapma süresi uzatılabileceği gibi kendisi ile aynı üniteye kalan hükümlülerle temasta bulunmasına sınırlı olarak izin verilebilir.

d) Hükümlü, yaşadığı yerin olanak verdiği ve idare kurulunun uygun göreceği bir sanat veya meslek etkinliğini yürütebilir.

e) Hükümlü, kurum idare kurulunun uygun gördüğü hâllerde ve onbeş günde bir kez olmak üzere (f) bendinde gösterilen kişilere, süresi on dakikayı geçmemek üzere telefon edebilir.

f) Hükümlüyü; eşi, altsoy ve üstsoyu, kardeşleri ve vasisi, belirlenen gün, saat ve koşullar içerisinde onbeş günlük aralıklarla ve günde bir saati geçmemek üzere ziyaret edebilirler.

g) Hükümlü hiçbir suretle ceza infaz kurumu dışında çalıştırılmaz ve kendisine izin verilmez.

h) Hükümlü, kurum iç yönetmeliğinde belirtilenlerin dışında herhangi bir spor ve iyileştirme faaliyetine katılamaz.

1) Hükümlünün cezasının infazına, hiçbir surette ara verilemez. Hükümlü hakkında uygulanacak tüm sağlık tedbirleri, tıbbi tetkik ve zorunluluklar hariç ceza infaz kurumlarında, mümkün olmadığı takdirde tam teşekküllü Devlet ya da üniversite hastanelerinin tek kişilik ve yüksek güvenlikli mahkûm koşullarında uygulanır."

B. Uluslararası Hukuk

33. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "İnsan haklarına saygı yükümlülüğü" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Yüksek Sözleşmeci Taraflar kendi yetki alanları içinde bulunan herkesin, bu Sözleşme'nin birinci bölümünde açıklanan hak ve özgürlüklerden yararlanmalarını sağlarlar."

34. Sözleşme'nin 3. maddesi şöyledir:

"Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz."

35. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Sözleşme'nin 3. maddesi ile ilgili içtihatlarında kötü muamele yasağının demokratik toplumların en temel değeri olduğunu vurgulamıştır. Terörizmle ya da organize suçla mücadele gibi en zor şartlarda dahi Sözleşme'nin mağdurların davranışlarından bağımsız olarak işkence, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlerden men ettiğini belirtmiştir. Kötü muamele yasağının Sözleşme'nin 15. maddesinde belirtilen toplum hayatını tehdit eden kamusal tehlike hâlinde dahi hiçbir istisnaya yer vermediği içtihatlarda hatırlatılmıştır (*Selmouni/Fransa* [BD], B. No: 25803/94, 28/7/1999, § 95; *Labita/İtalya* [BD], B. No: 26772/95, 6/4/2000, § 119).

36. AİHM, hükümlü ve tutukluların (mahpusların) Sözleşme'de yer alan temel hak ve hürriyetlerin tamamına kural olarak sahip olduğunu pek çok kararında yinelemiştir (*Hirst/Birleşik Krallık (No. 2)* [BD], B. No: 74025/01, 6/10/2005, § 69). Bununla birlikte ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin sağlanmasına yönelik kabul edilebilir makul gerekliliklerin olması durumunda sahip olunan haklar sınırlanabilir (*Silver ve diğerleri/Birleşik Krallık*, B. No: 5947/72, 25/3/1983, §§ 99-105).

37. AİHM, Sözleşme'nin 3. maddesi çerçevesinde ceza infaz kurumunda tutulma koşullarını değerlendirirken başvuruçular tarafından yapılan, somut olaylara ilişkin iddialarla birlikte koşulların bir bütün olarak gözetilmesi gerektiğini belirtmiştir (*Dougoz/Yunanistan*, B. No: 40907/98, 6/3/2001, § 46). Bu kapsamda önlemlerin şiddeti, amacı ve bireyler için sonuçları birlikte değerlendirilmelidir (*Van der Ven/Hollanda*, B. No: 50901/99, 4/2/2003, § 51).

38. AİHM'e göre infazın yöntemi ve infaz sürecindeki davranışların mahkûmları özgürlükten mahrum kalmanın doğal sonucu olan kaçınılmaz elem seviyesinden daha fazla sıkıntılı veya eziyetli bir duruma sokmaması gerekir. Ceza infaz kurumunda tutulmanın pratik gerekleri çerçevesinde mahpusların sağlık ve esenlikleri gibi hususların yeterli bir şekilde güvence altına alınması ve gerekli tıbbi yardım sağlanması da insan onuruna yakışır şartların sağlanması için gereklidir (*Piechowicz/Polonya*, B. No: 20071/07, 17/4/2012, § 162).

39. AİHM'e göre bir kişiyi özgürlüğünden alıkoyan önlemler genel olarak elem verici ve onur kırıcı bir durum içermektedir. Ancak yüksek güvenlikli bir ceza infaz kurumunda tutulma, mahpuslar için tek başına kötü muamele yasağının ihlali olarak kabul edilemez. Kamu düzeninin sağlanması amacıyla bazı suçlardan ceza alanların veya tehlikeli mahkûmların yüksek güvenlikli ceza infaz kurumlarında tutulmaları gerekebilir. Firarı engellemek, diğer mahkûmların huzur ve güvenliğini sağlamak amacı ile yapılacak bu tür düzenlemeler bazı mahkûmların diğer mahkûmlardan ayrılmasını ve sıkı kontrol altında tutulmasını öngörebilir (*Piechowicz/Polonya*, § 161; *Ramirez Sanchez/Fransa* [BD], B. No: 59450/00, 4/7/2006, §§ 80-82, 138; *Messina/İtalya (No. 2)*, B. No: 25498/94, 28/9/2000, §§ 42-54; *Rohde/Danimarka*, B. No: 69332/01, 21/7/2005, § 78; *Van der Ven/Hollanda*, §§ 26-31, 50; *Csüllög/Macaristan*, B. No: 30042/08, 7/6/2011, §§ 13-16).

40. Ayrıca güvenliği sağlama, tutulan kişiyi diğer tutululardan koruma, devam eden yargılamada sanıkların hileli iş birliği yapmalarını veya tutulan kişinin dışarıdakilerle suç için iş birliği yapmalarını önleme gibi amaçlarla tek başına tutma tedbirinin uygulanması da mümkündür. Başka bir ifade ile sıkı güvenlik rejimine ilişkin bir tedbir olan tek başına tutma, kendiliğinden Sözleşme'nin 3. maddesine aykırı bir müdahale sayılmaz (*Van der Ven/Hollanda*, § 50). Uzun süre başkalarından ayrı tutmanın Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamında bir ihlal oluşturup oluşturmayacağı değerlendirilirken olayın özel koşullarına, tedbirin şiddetine, süresine, izlenen amaca ve ilgili kişi üzerindeki etkilerine bakılması gerekir (*Rohde/Danimarka*, § 93).

41. Öte yandan bir muamele veya cezanın kötü muamele olduğunun söylenebilmesi için eylemin *minimum ağırlık eşliğini* aşması beklenir (*Raninen/Finlandiya*, B. No: 20972/92, 16/12/1997, § 55; *Erdoğan Yağız/Türkiye*, B. No: 27473/02, 6/3/2007, §§ 35-37; *Gafgen/Almanya* [BD], B. No: 22978/05, 1/6/2010, §§ 88-90; *Costello-Roberts/Birleşik Krallık*, B. No: 13134/87, 25/3/1993, § 30).

42. Bunlarla birlikte AİHM, Sözleşme'nin -tedavisi imkânsız bir hastalığa yakalanmış olsa da- tutulu bulunan bir kişinin sağlık nedenleriyle serbest bırakılması *genel yükümlülüğünü* üye devletlere yüklediğini, bununla birlikte çok istisnai ve ciddi koşullarda, iyi bir ceza adaletinin gerçekleştirilmesi adına insani nitelikli birtakım tedbirlerin alınmasının gerekli olduğu durumların ortaya çıkmasının mümkün olduğunu kabul etmektedir. AİHM'e göre kişilerin klinik tablosu özgürlükten yoksun bırakılmayı gerektiren infaz şekillerinde dikkate alınması gereken unsurlardan birini oluşturmaktadır. Bu husus özellikle ölümcül hastalığa yakalanmış kişiler veya sağlık durumu ceza infaz kurumu koşullarında sürekli şekilde tutulması olanaksız hale gelen kişilerin tutulmaları ile ilgili durumlarda geçerlidir (*Gülay Çetin/Türkiye*, B. No: 44084/10, 5/3/2013, § 102).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

43. Mahkemenin 3/6/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

44. Başvurucu; ağırlaştırılmış müebbet cezasına mahkûm olduğu için cezasının infazının kanun gereği tek kişilik odada gerçekleştirildiğini, ceza infaz kurumuna girmeden önce yakınında patlayan bir patlayıcı madde nedeniyle tek kolunun koptuğunu, patlama nedeniyle çeşitli sağlık sorunları yaşadığını, tedavisinin devam ettiğini, fiziki durumu itibarıyla tek başına hayatını idame ettiremediğini ve günlük ihtiyaçlarını karşılayamadığını,

buna rağmen infaz koşullarının iyileştirilmesi konusundaki talebinin reddedilmesi ve hayatının geri kalanını tek başına geçirmek zorunda bırakılması nedeniyle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Başvurucu ayrıca infaz koşullarının iyileştirilmesi konusundaki talebinin infazın ertelenmesi olarak yorumlandığını, gerekli dikkat ve özen gösterilmediğinden derece mahkemelerince yanlış değerlendirmeler yapıldığını, talebi konusunda karar vermekten imtina edildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

45. Bakanlık görüşünde özetle Diyarbakır İnfaz Hâkimliği kararını itiraz üzerine inceleyen Diyarbakır 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 5/11/2015 tarihli kararının kesin nitelikte olduğu ve bu kararın 11/11/2015 tarihinde Ceza İnfaz Kurumunda başvurucuya tebliğ edildiği, buna rağmen otuz günlük yasal süre geçtikten sonra bireysel başvuru yapıldığı ileri sürülmüştür. Bunun dışında esasa ilişkin olarak dokuz yıllık ceza yargılaması süresince başvurucunun Diyarbakır D Tipi Ceza İnfaz Kurumunda çoklu odada tutulduğu, mahkûm olduğu ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası kesinleştikten sonra infaz rejimi gereği tek kişilik odada tutulmaya başlandığı fakat bitişiğinde kalan diğer mahkûmların belirli saatlerde ve personel kontrolünde başvurucuya yardımcı olmasına müsaade edildiği, ayrıca tutulduğu odada kolay ulaşılabılır tuvalet, banyo ve mutfak bulunduğu, sağlık hizmetlerine erişimde başvurucunun bir sorun yaşamadığı belirtilmiştir. Bunun yanında başvurucunun daha sonra nakledildiği Silivri Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda üç kişilik odalarda tutulduğu, buradaki banyo ve tuvaletin fiziksel durumuna uygun hâle getirildiği bildirilmiştir.

46. Bakanlık görüşünün devamında başvurucunun Ceza İnfaz Kurumundan veya İnfaz Hâkimliğinden özel ihtiyaçları için bir talepte bulunmadığı, buna rağmen Metris Rehabilitasyon (R) Tipi Ceza İnfaz Kurumuna nakledilmesi için işlemlere başlandığı fakat bunun için gerekli olan hastane raporlarının temini amacıyla randevularına gitmediği söylenmiştir. Diğer taraftan söz konusu görüşte; başvurucunun ailesi, yakınları, avukatıyla telefon görüşmesi ve ziyaret hakkından yararlandırıldığı belirtilerek tutma koşulları ve sağlanan imkânlar nedeniyle kötü muamele yasağına aykırı davranılmadığı belirtilmiştir.

47. Başvurucu, Bakanlık görüşüne ilişkin beyanında başvuru formunda belirttiği hususları tekrarlamıştır.

B. Değerlendirme

1. İncelemenin Kapsamı Yönünden

48. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz."

49. Anayasa Mahkemesi, ceza infaz kurumlarının fiziki ve tıbbi imkânlarının sağlık durumuna uygun olmamasına dayalı şikâyetleri istikrarlı bir şekilde kötü muamele yasağı kapsamında incelemektedir (*Mete Dursun*, B. No: 2012/1195, 18/11/2015; *Serdar Öztürk*, B. No: 2013/7532, 4/2/2016; *Sabri Kaya*, B. No: 2014/8482, 29/6/2016; *Ergin Aktaş*, B. No: 2014/14810, 21/9/2016; *Hayati Kaytan*, B. No: 2014/19527, 16/11/2016; *İmam Çelikkemir*, B. No: 2014/20289, 5/12/2017).

50. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir*

Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun bedensel dezavantajına ve bazı günlük ihtiyaçlarını kendi başına yerine getirememesine rağmen tek kişilik odada tutulmasına ilişkin şikâyeti Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağı çerçevesinde incelenecektir. Bununla birlikte derece mahkemelerince talebin yanlış anlaşılacak bir karar verilmekten kaçınıldığına ilişkin iddia kötü muamele yasağının esası kapsamında kaldığından adil yargılanma hakkına ilişkin ayrı bir değerlendirme yapılmasına gerek görülmemiştir.

2. Kabul Edilebilirlik Yönünden

51. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvurunun başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.

52. Başvurucu, ilk kez 18/2/2015 tarihinde kamu makamlarına başvurarak fiziksel durumu nedeniyle tek kişilik odada barındırılmama talebinde bulunmuştur. Diyarbakır İnfaz Hâkimliğince talebin reddedilmesi üzerine karara başvurucu tarafından itiraz edilmiştir. İtirazın değerlendirildiği Diyarbakır 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 5/11/2015 tarihli kararında 5275 sayılı Kanun'un 16. maddesinden bahsedilerek talep konusunda karar vermenin Cumhuriyet savcılığının görevinde olduğu belirtilmiş ve dosyanın Savcılığa gönderilmesi gerektiğine hükmedilmiştir. Bunun yanında İnfaz Hâkimliği kararına yapılan itiraz reddedilerek verilen kararın kesin nitelikte olduğu da belirtilmiştir. Diyarbakır 2. Ağır Ceza Mahkemesinin kararı kesin nitelikte olsa dahi başvurucunun talebinin değerlendirilmesi konusunda asıl görevli mercinin Cumhuriyet savcılığı olduğunun değerlendirilmiş olması karşısında başvurucunun Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca bir karar verilmesini beklemesi kendi kusurundan kaynaklanmamaktadır. Dolayısıyla Savcılığın 16/11/2015 tarihli ret kararının 18/11/2015 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmesinden sonra 18/12/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunduğu dikkate alındığında süre aşımının söz konusu olmadığı anlaşılmıştır.

53. Açıklanan gerekçelerle açıkça dayanaktan yoksun olmayan ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmayan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

54. Herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu, Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınmıştır. Anılan maddenin birinci fıkrasında insan onurunun korunması amaçlanmıştır. Üçüncü fıkrasında da kimseye *işkence* ve *eziyet* yapılamayacağı, kimsenin *insan haysiyetiyle bağdaşmayan ceza* veya muameleye tabi tutulamayacağı hüküm altına alınmıştır (*Cezmi Demir ve diğerleri*, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 80).

55. Devletin bireyin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına saygı gösterme yükümlülüğü, öncelikle kamu otoritelerinin bu hakka müdahale etmemelerini yani anılan maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen şekillerde kişilerin fiziksel ve ruhsal zarar

görmelerine neden olmamalarını gerektirir. Bu, devletin bireyin vücut ve ruh bütünlüğüne saygı gösterme yükümlülüğünden kaynaklanan negatif ödevdir (*Cezmi Demir ve diğerleri*, § 81).

56. Anayasa'nın 17. maddesi ayrıca devlete kişilerin işkence ve eziyete ya da insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir ceza veya muameleye -bu muameleler üçüncü kişiler tarafından yapılmış olsa dahi- maruz bırakılmalarını engelleyecek tedbirler alma ödevini yüklemektedir. Dolayısıyla yetkililerin bildikleri ya da bilmeleri gerektiği bir kötü muamele tehlikesinin gerçekleşmesini engellemek için makul tedbirleri almamaları durumunda devletin 17. maddenin üçüncü fıkrası anlamında sorumluluğu ortaya çıkabilir (*Cezmi Demir ve diğerleri*, § 82).

57. Hükümlü veya tutuklular, Anayasa'nın 19. maddesi kapsamında hukuka uygun olarak kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkında mahrum bırakılabilirlerken (*İbrahim Uysal*, B. No: 2014/1711, 23/7/2014, §§ 29-33) genel olarak Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı kapsamında bulunan diğer hak ve özgürlüklere sahiptir. Bununla birlikte ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi ceza infaz kurumunda güvenliğin sağlanmasına yönelik kabul edilebilir, makul gerekliliklerin olması durumunda hükümlü veya tutukluların sahip oldukları haklar sınırlanabilir (*Turan Günana*, B. No: 2013/3550, 19/11/2014, § 35).

58. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasındaki "Kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz." şeklindeki kural, hükümlü ve tutuklulara yönelik uygulamalar için de geçerlidir. Bu husus 5275 sayılı Kanun'un "İnfazda temel ilke" kenar başlıklı 2. maddesinin (2) numaralı fıkrasında "Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazında zalimane, insanlık dışı, aşağılayıcı ve onur kırıcı davranışlarda bulunulamaz." ve yine Kanun'un 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde "Hürriyeti bağlayıcı cezanın zorunlu kıldığı hürriyetten yoksunluk, insan onuruna saygının korunmasını sağlayan maddi ve manevi koşullar altında çektirilir." şeklinde düzenleme ile açıkça ifade edilmiştir. Dolayısıyla hapis cezasına mahkûmiyete ve tutuklamaya ilişkin bir kararın yerine getirilmesi için sağlanacak şartlar, insan onuruna saygıyı koruyacak nitelikte olmalıdır (*Turan Günana*, § 36).

59. Ceza infaz kurumlarında tutulan kişilerin maruz kaldığı maddi koşulların Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamına girebilmesi için asgari bir eşige ulaşmış olması gerekir. Belirtilen asgari eşige ilişkin değerlendirme; tutma koşulları ile ilgili tüm veriler, özellikle de muamelenin süresi, fiziksel ya da ruhsal etkileri ve bazen de mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu dikkate alınarak yapılmalıdır (*K.A. [GK]*, B. No: 2014/13044, 11/11/2015, § 93; *Rıda Boudraa*, B. No: 2013/9673, 21/1/2015, § 60).

60. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında yer verilen işkence, eziyet ve insan haysiyeti ile bağdaşmayan muamele kavramları, kişi üzerindeki etkilerinin ağırlık düzeyi gözetilerek derecelendirilmiştir (*Cezmi Demir ve diğerleri*, § 84). Belirtilen Anayasa hükmüne paralel olarak Sözleşme'nin 3. maddesinde de işkence, insanlık dışı muamele ve aşağılayıcı muamele kavramlarına yer verilmiştir.

61. Bir muamelenin insanlık dışı olarak nitelendirilebilmesi için bunun tasarlanarak uygulanmış olmasının yanında bedensel yaralanma ya da fiziksel veya ruhsal acıya sebebiyet vermesi, diğer taraftan bir muamelenin aşağılayıcı olarak nitelendirilebilmesi için mağdurlarının rencide edecek ve küçültecek ölçüde onlara korku, endişe, aşağılanma gibi duyguları hissettirmesi gerekir (*K.A.*, § 94; *Rıda Boudraa*, § 61).

62. Bununla birlikte Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası, özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin hasta, engelli veya yaşlı olmaları hâlinde serbest bırakılmalarını gerektiren genel bir yükümlülük içermektedir. Anayasa'nın 17. maddesi ceza infaz kurumunda tutulan bir hükümlü veya tutuklunun içinde bulunduğu şartların insan onuruna yakışır bir şekilde olmasını da koruma altına almaktadır. İnfazın yöntemi ve infaz sürecindeki davranışların mahkûmları özgürlükten mahrum kalmanın doğal sonucu olan kaçınılmaz elem seviyesinden daha fazla sıkıntılı veya eziyetli bir duruma sokmaması gerekir. Ceza infaz kurumunda tutulmanın pratik gerekleri çerçevesinde mahkûmların esenliği hususunun yeterli bir şekilde güvence altına alınması ve mahkûmlara gerekli tıbbi yardımın sağlanması da insan onuruna yakışır koşulların sağlanması için gereklidir (*Turan Günana*, § 39). Bu çerçevede hasta bir kişinin uygun olmayan fiziki ve tıbbi koşullarda tutulması da Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasına aykırı bir muamele olarak kabul edilebilir (*Murat Karabulut*, B. No: 2013/2754, 18/2/2016, § 65).

63. Diğer taraftan kamu makamlarının bedensel dezavantajı olan kişinin özel durumu ile tutma koşulları arasındaki uyumsuzluğun ortaya çıkardığı fiziksel ve psikolojik sonuçların *insan haysiyeti ile bağdaşmayan muamele* düzeyine ulaşmaması için birtakım tedbirler alınması gerekir.

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

64. "*Genel İlkeler*" kısmında belirtildiği üzere bedensel dezavantajı olan tutuklu veya hükümlülerin tutma koşulları özel durumlarına uygun hâle getirilmeli, bu kapsamda tutma koşullarının hükümlü üzerindeki fiziksel ve psikolojik sonuçlarının insan haysiyeti ile bağdaşmayan muamele düzeyine ulaşmaması için kamu makamlarınca birtakım özel tedbirler alınmalıdır. Dolayısıyla somut olay bağlamında Anayasa Mahkemesince inceleme yapılması gereken husus başvuru infaz koşullarının bedensel durumuna uygun hâle getirilmemesi, başka bir deyişle koşulların iyileştirilmesi konusundaki talebinin reddedilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edilip edilmediğidir.

65. Anayasa Mahkemesi *Mete Dursun* (aynı kararda bkz. §§ 98, 99) kararında, ileri derecede astım hastası olan hükümlünün sağlık durumuna uygun bir ceza infaz kurumuna konulması konusunda gerekli tedbirlerin alınmamasını insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele olarak görmüştür. Söz konusu kararda hükümlünün devam eden hastalığına uygun bir ceza infaz kurumu bulunmaması; devletin hasta bir mahkûmun nasıl bir yere gönderileceğini incelememesine, tüm ihtiyaçlarına cevap verebilecek kolaylıkların sağlanması konusunda önlem almamasına, sağlık durumu açısından gerekli önlemleri almada yetersiz kalmasına dayandırılmış ve Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında kötü muamele yasağı için gerekli olan asgari çşiğin aşıldığı ifade edilmiştir.

66. Somut olayda düzenlenen müddetnamede görüldüğü üzere 8/6/2006 tarihinden itibaren ceza infaz kurumunda tutulan başvuru, hakkındaki ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının 18/3/2014 tarihinde kesinleşmesiyle hükümlü olarak cezasının infazına başlandığı, dolayısıyla bu tarihten itibaren kanuni düzenleme gereği tek kişilik odada tutulduğu anlaşılmaktadır. Başvuru 18/2/2015 tarihinde Savcılığa verdiği dilekçeyle tek kişilik odada barındırılmasının sağlık durumu itibarıyla mümkün olmadığını belirterek infaz koşullarının iyileştirilmesini talep etmiştir. Başvuru; talebi hakkında bir karar verilmediğini, bu nedenle 7/7/2015 ve 4/9/2015 tarihlerinde yeniden talepte bulunduğunu, diğer taraftan ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına ilişkin hükmü veren Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesince -Savcılığın talebine- infazın ertelenmesi konusunda görevli olmadığını

belirterek karar verilmesi için dosyayı Savcılığa geri gönderdiğini belirtmiştir. Savcılığın Diyarbakır İnfaz Hâkimliğine gönderdiği yazıda başvurunun 18/2/2015 tarihli talebi hakkında karar verilmesi istenmiştir. O hâlde başvurunun infaz koşullarının iyileştirilmesine ilişkin talebinin esası hakkında ilk kez İnfaz Hâkimliği tarafından 14/10/2015 tarihinde bir değerlendirme yapıldığı, sonuç itibarıyla da talebin reddedildiği anlaşılmaktadır (bkz. § 17). Diğer taraftan İnfaz Hâkimliğinin kararına yapılan itiraz da reddedilmiştir (bkz. § 18).

67. Başvurucunun tek başına kalamayacak durumda olması nedeniyle infaz koşullarının iyileştirilmesine ilişkin talebi İnfaz Hâkimliğince, tek kişilik odadan alınarak çoklu odaya konulması temelinde, diğer adli mercilerce ise infazın geri bırakılması temelinde ele alınmıştır. Başvurucu, başvuru formunun genelinde tekli odada tutulmasından şikâyetçi olmuş ve özellikle günlük ihtiyaçlarını yerine getiremediğini dile getirmiş; ayrıca bu hususu kamu makamlarının dikkatine sunduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla infazın iyileştirilmesine ilişkin talebin salt çoklu odaya alınma özelinde incelenmesi zorunlu olmayıp başvurunun bedensel durumuna uygun tedbirler alınmasının gerekliliği ile bunun doğurduğu sonuçlar üzerinden bir değerlendirme yapmak da mümkün görülmüştür.

68. Başvuru formunda başvuru; hangi günlük ihtiyaçlarını yerine getiremediğini, bu nedenle ne tür fiziksel veya ruhsal sorunlar yaşadığını açıklamamış ise de hakkında düzenlenen 24/3/2015 ve 9/9/2015 tarihli raporlarda giyinme, yıkanma gibi öz bakım ihtiyaçlarını tek başına gideremeyeceğinin tespiti karşısında başvurunun bu gereksinimlerini uygun bir şekilde karşılamadığı kabul edilmelidir. Diğer yandan bir kofu olmadığı için dezavantajlı konumda olan başvurunun öz bakım ihtiyaçlarını tek başına gideremediği hususundan kamu makamlarının en geç bu konuda düzenlenen 24/3/2015 tarihli raporla haberdar olduğu gözönünde bulundurulmalıdır.

69. Diyarbakır D Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunun yazısında, havalandırmaya çıkarıldığı sırada yanında kalan bir hükümlünün başvurucuya eşlik ettiği ve ihtiyaçlarını karşıladığı belirtilmiş ise de başvurunun tutulduğu oda dışında öz bakım ihtiyaçlarının (yıkanmak gibi) tamamını karşılaması mümkün olmayacağı için yeterli bir seviyede iyileştirme yapıldığından söz edilemez. Bununla birlikte başvurunun infazın iyileştirmesine yönelik olarak 15/2/2015 tarihinde bir dilekçeyle başvuru yaptıktan ve müteaddit defa bu talebini yinelerdikten sonra özel ihtiyaçlarını gideremediğine ilişkin olarak ceza infaz kurumlarına ayrı bir talepte bulunmamasının sorunun esası üzerinde bir etki doğurmayacağı düşünülmektedir.

70. Başvurucunun bedensel dezavantajı nedeniyle birtakım günlük ihtiyaçlarını yerine getirmediği sağlık raporlarıyla ortaya konmasına rağmen Silivri Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda S.A. isimli hükümlü yanına konuluncaya kadar tek başına tutulduğu görülmektedir. Söz konusu Kurumun ilgili yazısında (bkz. § 25) bu kişinin başvurunun ihtiyaçlarını gidermesi konusunda gerekli yardımı sağlayıp sağlamadığı belirtilmemiştir. Yine söz konusu yazıda 3/6/2016 tarihinden itibaren hükümlü G.O.nun başvurunun özel ihtiyaçlarını yerine getirmede yardımcı olması için yanına konulduğu, ayrıca başvurunun kaldığı odadaki banyo ve tuvaletin bedensel durumuna uygun şekilde düzenlendiği anlaşılmaktadır. O hâlde kamu makamlarının başvurunun tek başına yerine getiremeyeceği günlük ihtiyaçları konusunda ilk defa bu şekilde iyileştirme sağladığı anlaşılmaktadır.

71. Başvurucunun Silivri Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan sonra nakledildiği Silivri 5 No.lu L Tipi ve Maltepe 2 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında ve hâlen tutulmakta olduğu Maltepe 1 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda tek başına

tutulmadığı, yanında başka hükümlülerin de bulunduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanında tutulduğu odaların fiziksel koşullarının başvuruçunun fiziksel durumuna uygun hâle getirildiği görülmektedir. Başvuruçunun söz konusu ceza infaz kurumlarındaki tutulma şartları itibarıyla da günlük ihtiyaçlarını gidermekte sorun yaşadığına dair -bireysel başvuru yaptıktan sonra- bir şikâyeti bulunmamaktadır.

72. Bedensel dezavantajı bulunan hükümlülerin sırf bu nedene dayalı olarak -kategorik şekilde- tekli odada tutulmalarının kötü muamele teşkil edeceği söylenemeyecek ise de özgürlükten mahrum kalmanın doğal sonucu olan kaçınılmaz elem seviyesinin ötesinde fiziksel ve ruhsal etkiler doğduğu takdirde kamu makamlarından bunları bertaraf edecek özel önlemler almaları beklenmelidir. Somut olayda da sonuçlarından bağımsız olarak sadece tek başına tutulması nedeniyle başvuruçunun kötü muameleye maruz kaldığından bahsedilemez. Öte yandan günlük ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kaldığı sağlık raporlarıyla ortaya konulmasına ve kamu makamlarının durumdan haberdar olmasına rağmen başvuruçunun bu hassas durumu göz ardı edilerek pasif bir tutum izlendiği görülmektedir. Başvuruçunun infazın iyileştirilmesine ilişkin talebini 18/2/2015 tarihinde iletmesine rağmen esaslı bir değerlendirmenin ilk kez İnfaz Hâkimliğince 14/10/2015 tarihinde yapıldığı görülmüştür. G.O. isimli bir hükümlünün başvuruçunun yanına yerleştirilmesi suretiyle tutulma koşulları somut bir şekilde iyileştirilmiştir. G.O.nun bakım konusundaki uzmanlığı bu aşamada değerlendirilmeyecek olmakla birlikte üzerinde durulması gereken asıl husus kamu makamlarının iyileştirme sağlanana kadar aktif bir rol üstlenmemelerinin doğurduğu sonuç olmalıdır.

73. Bir kolu olmamasına rağmen tek başına tutulan başvuruçunun infaz koşullarının iyileştirilmesine ilişkin talebinin kamu makamlarınca reddedildiği ve ilk somut iyileştirmenin bireysel başvurudan sonra 3/6/2016 tarihinde Silivri Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda yapıldığı görülmektedir. Yaklaşık on dört ay boyunca başvuruçunun giyinme, yıkanma gibi öz bakımına ilişkin ihtiyaçlarını bu konuda bir yardım almaksızın, tek başına yerine getirmek zorunda kaldığı anlaşılmaktadır. Kamu makamları başvuruçunun talebini çoklu odaya alınma ya da infazın ertelenmesi kapsamında inceleyerek reddetmiştir. Ağırlaştırılmış müebbet hapse mahkûm olan başvuruçunun kanun gereği tek kişilik odada cezasının infazı sağlanırken öz bakım ihtiyaçlarının karşılanması için bu konuda uzman bir personel veya eğitim almış bir hükümlünün görevlendirilebileceği ve tutulduğu odanın bedensel durumuna uyumlu hâle getirilebileceği göz ardı edilmiştir. Özellikle 4675 sayılı Kanun'un 4. maddesi gözönünde bulundurulduğunda bu eksikliğin mevzuattan değil kamu makamlarının yanlış uygulama ve değerlendirmelerinden kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

74. Belirtilen tespitler ışığında kamu makamlarının başvuruçunun bedensel dezavantajı bağlamında ceza infaz kurumunda özel tedbirler almayarak başvuruçuyu öz bakımına ilişkin birtakım ihtiyaçlarını tek başına karşılamaya zorlaması nedeniyle Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında kötü muamele yasağı için gerekli olan asgari eşğin aşıldığı anlaşılmıştır. Kamu makamlarının pasif tutumunun başvuruçuyu küçük düşürmek ve aşağılamak gibi bir özel bir kasta dayanıp dayanmamasının bir önemi bulunmamaktadır (Mete Dursun, § 98). İnfazın iyileştirilmesi talebi konusunda kamu makamlarının makul karşılanmayacak bir süre boyunca pasif kalması insan onurunu zedeleyecek şekilde başvuruçunun acı çekmesine neden olmuştur. Sonuç itibarıyla başvuruçunun insan haysiyetiyle bağdaşmayan muameleye maruz kaldığı kanaatine varılmıştır.

75. Öte yandan başvuruçunun hâlen Maltepe 1 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda çoklu odada barındırıldığı anlaşılmaktadır. Başvuruçunun hâlihazırdaki tutma

koşullarından şikâyetçi olduğuna ilişkin bir beyanı bulunmadığı gibi baştan beri talebinin çoklu odaya alınarak infaz koşullarının iyileştirilmesi olduğu görülmektedir. Dolayısıyla başvurunun tutma koşullarının yetersizliğinin devam etmediği, başka bir deyişle ihlale son verildiği söylenmelidir.

76. Açıklanan nedenlerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

4. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

77. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir..."

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

78. Başvurucu, ihlalin tespit edilmesi ve 50.000 TL manevi tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

79. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Doğan* ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir.

80. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (*Mehmet Doğan*, §§ 55, 57).

81. Anayasa Mahkemesi, incelenen başvuruda kamu makamlarının ceza infaz kurumunda başvurunun bedensel durumuna uygun özel önlemler almadığı için başvurucuyu öz bakım ihtiyaçlarını kendi başına yerine getirmeye zorlaması nedeniyle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Başvurucunun hâlihazırda tutma koşullarının iyileştirildiği, dolayısıyla ihlale son verildiği de anlaşılmaktadır. Bu nedenle yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Dolayısıyla başvurucuya yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında somut olayın özelliğine göre net 21.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

82. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 226,90 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.226,90 TL yargılama giderinin başvuruçuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İnsan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurunun esası hakkında karar verildiğinden 7/6/2016 tarihli tedbir kararının SONLANDIRILMASINA,

D. Başvuruçuya net 21.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

E. 226,90 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.226,90 TL yargılama giderinin başvuruçuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruçuların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Diyarbakır İnfaz Hâkimliğine (E.2015/2036, K.2015/2064), Diyarbakır 2. Ağır Ceza Mahkemesine (2015/906 Değişik İş) ve Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına (2014/1-3539 CBS İlam Dosyası) GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/6/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Burhan ÜSTÜN

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Muammer TOPAL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ